

Hemma – samhörighet och tillhörighet

GUNILLA CARSTENSEN, fil.dr i sociologi vid Uppsala universitet.

BIRGITTA MEURLING, docent i etnologi vid Uppsala universitet.

Författarna presenteras mer utförligt vid sina respektive artiklar.

i *Nationalencyklopedins ordbok* kan man läsa att hemma betyder "i hemmet el. hemtrakten el. hemlandet". Hemma kan förstås i en faktisk och bokstavlig mening och det kan förstås i en symbolisk och meningsskapande bemärkelse. När vi exempelvis inreder ett hem producerar vi samtidigt en mängd budskap och innebörder som är avgörande för oss såsom att känna trygghet och tillhörighet. Hemmet signalerar också social tillhörighet och fungerar på så vis som en statusmärk, stad vs. land, villa vs. lägenhet och så vidare. De processer som skapar "hemma" och tillhörighet rymmer med andra ord såväl den enskilda individens skapande av ett själv som mer strukturella omständigheter, vilka är formativa för samhällsbyggandet.

Författarna i detta temanummer representerar ämnen litteraturvetenskap, sociologi, etnologi och kulturantropologi. I den första artikeln skriver Marika Andræ om hur relationen mellan tonårsdöttrar och fäder gestaltas i ungdomslitteratur. Andræ resonerar kring denna problematik utifrån ett maktperspektiv med fokus på hur tillhörighet inom en familj skapas i förhållande till så kallade oundvikliga omständigheter och förändringar som att bli vuxen.

Därefter följer Gunilla Carstensens artikel som handlar om hur några kvinnor i doktorandpositionen skapar "hemmakänsla" i akademien genom valet av kläder. Carstensen ser närmare på vilken könssymbolik som tillskrivs kläder och analyserar hur tillhörighet i akademien skapas i relation till föreställningar om kön, sexualitet och forskarposition.

Birgitta Meurling diskuterar i sin artikel hur två konstnärshem, Zorngården i Mora och Bror Hjorths Hus i Uppsala, kom att betraktas som en del av det svenska kulturarvet och hur konstnärerna själva var aktiva i musealiseringprocessen. Meurling lyfter fram betydelsen av

kulturellt och ekonomiskt kapital liksom den samhälleliga kontexten, men understryker även könsrelationernas och familjebandens betydelse i sammanhanget.

Charlotta Widmark problematiserar hur känslan av tillhörighet skapas för migranter i La Paz i Bolivia. I denna process spelar föreställningar om "hemma" en inte obetydlig roll. Upplevelser av att "höra till" formas genom sociala relationer som bygger på traditionella ideal och praktiker i en kontinuerlig process av förändring.

Idén till att belysa och se närmare på temat "hemma" föddes från början ur en förlust. Det var när vår goda vän och forskarkollega – Åsa Tiljander Dahlström – lämnade oss efter en tids sjukdom. Som en röd tråd genom Åsas forskning och intellektuella verksamhet löpte just nyfikenheten och intresset för hur "hemma skapas

borta", det vill säga hur tillhörighet, identifikation och gemenskap formas och vad det betyder i kända och okända sammanhang. Inspirerade av detta föddes tanken på att låta själva temat "hemma" bilda en gemensam utgångspunkt och att låta denna reflekteras utifrån olika vetenskapliga fält.

Den gemensamma tråden i artiklarna vävs alltså utifrån tematiken hur "hemma", tillhörighet och samhörighet skapas och blir meningsbärande på olika arenor genom tid och rum. Ett viktigt mönster som framkommer i artiklarna är hur tätt sammanflätade maktstrukturer, förändring och stabilitet är för hur vi identifierar och definierar hemmets gränser. Den vardagliga uppfattningen om "hemmet" som en stabil och varaktig plats utmanas därmed.